

رفتار شهروندان و توسعه پایدار شهری

رشد سریع شهرنشینی، تولید آلودگی‌ها را به شدت افزایش داده است به طوری که بسیاری از کشورها و کلان شهرها و حتی شهرهای بزرگ و متوسط در کنترل و کاهش آن دچار مشکل شده اند. محیط زیست شهری مانند همه محیط‌هایی که زندگی در آنها جریان دارد در فعالیت‌های انسان تاثیر گذاشته و از آن متأثر می‌گردد و به دلیل شمار جمعیت زیادی که در آن درگیرند این تاثیر متقابل اگر مخرب باشد فجایع زیست محیطی به بار خواهد آورد. در حالیکه که اکنون شهرداران و طراحان شهری سراسر جهان نقش اتومبیل را در نظام حمل و نقل شهری مورد بازنگری قرار می‌دهند رشد بی رویه جمعیت شهری، خرید و تملک آسان خودرو و افزایش روزافزون سفرهای شهری، مدیریت شهری را به اجبار به سوی تغییر منظر و سیمای شهر نموده است. بنابراین شهر روز به روز برای جولان خودروها گسترده تر می‌شود و در نتیجه محیط زیست شهری آلوده تر می‌گردد. اگر چه توسعه شهری برنامه ریزی شده نیازمند یک رویکرد منظم و همه جانبه است که باید توسط تمام بخش‌های دولتی، صنایع و جامعه اعمال شود، اما نقش شهروندان در کاهش و افزایش این قبیل مخاطرات نقشی کلیدی است. به عبارتی رفتار شهروندان در برخورد با محیط زیست اطرافشان عامل مهمی در کاهش مخاطرات زیست محیطی در حیات شهری است. بسیاری از تهدیدات زیست محیطی، تخریب منابع و آلوده سازی محیط، پیامد رفتار انسانی است. تنها تغییر در رفتار انسانی می‌تواند این مشکلات زیست محیطی را کاهش دهد. رفتار زیست محیطی شهروندان در مناطق شهری بطور مستقیم یا غیر مستقیم از متغیرهایی نظیر سن، جنس، درآمد، تحصیلات، دانش پایه ای از مسایل زیست محیطی، قانون گذاری زیست محیطی، نگرش‌های زیست محیطی، احساس نگرانی و آماده سازی برای رفتار زیست محیطی تأثیر می‌پذیرد. تحصیلات و افزایش دانش پایه ای مردم می‌تواند نگرش محیطی شان را تغییر داده و احساساتشان را به سوی محیط زیست سوق دهد.

دانش زیست محیطی عبارت است از اطلاعات عملی که افراد درباره ی محیط زیست، بوم شناسی سیاره زمین، و تأثیر کنش‌های انسانی بر روی محیط/ زیست بوم دارند. نگرش‌های زیست محیطی مجموعه احساسات خوشایند یا ناخوشایند در مورد ویژگی‌های محیط فیزیکی یا مسائل مرتبط با آن است. رفتار زیست محیطی به رفتارهای افراد در محیط خانه، محل کار و شهر که با توجه به ملاحظات زیست محیطی و با نیت زیست محیطی انجام می‌شود گفته می‌شود. ارتباط با طبیعت رویارویی فرد با طبیعت، تأثیر پذیری متقابل و احساسات عمیق و مثبتی که از این رویارویی در فرد ایجاد می‌شود. برخورداری از جامعه سالم و محیط زیستی پاک، حق هر شهروندی است. به همین دلیل تمامی اقشار جامعه در برابر حفاظت از محیط زیست مسوول هستند و اطلاع رسانی و آموزش مبانی محیط زیست به گروه‌های هدف، فرهنگ سازی حفاظت از محیط زیست برای اقشار مختلف جامعه، حساس کردن افکار عمومی در برابر پیامدهای آلودگی از کارآمدترین روش‌ها برای حفظ و پیشگیری از تخریب زیست بوم به شمار می‌رود. تغییر نگرش، سبک زندگی و تغییر رفتار افراد با محیط زیست نیز می‌تواند از روند تخریب روز افزون محیط زیست بکاهد. مشکلات زیست محیطی، ناشی از مشکلات عمل جمعی هستند. از این منظر، برای حفاظت از محیط زیست نیاز به اقدام جمعی است. یکی از علت‌های طرفداری از محیط زیست در میان مردم، احساس تعهد نسبت به

محیط زیست است. یکی از مهمترین عواملی که باعث می‌شود مردم نسبت به حفظ محیط زیست بی‌توجه باشند «بی‌اطلاعی» آنهاست در نتیجه دانش و آگاهی اساس نگرش و رفتار افراد برای تعاملی دوستانه با طبیعت و محیط زیست می‌باشد. رفتار ما نسبت به طبیعت، محیط زیست و کانونمندی‌های زیست محیطی باید با کمال احترام باشد و همگی باید در محدوده اختیارات و حریم زندگی، خود را مسئول رعایت و حفظ محیط زیست بدانیم.

پاسداشت و احترام به محیط زیست، سرمایه‌ای بین نسلی است چرا که هر رفتار سودجویانه و نابخردانه‌ای با طبیعت بازتاب مستقیم بر چرخه زندگی انسان و سایر حلقه‌های تنوع زیستی می‌گذارد. تعامل منطقی انسان و طبیعت مقوله مهمی است که آموزش و حساس‌سازی در این راستا ضروری است و می‌تواند به عنوان دغدغه اجتماعی در لایه‌های جامعه نهادینه شود چرا که هرگونه کوتاهی در این مسیر می‌تواند خسارت‌های غیرقابل جبرانی به همراه داشته باشد. برخی افراد تصور می‌کنند نامهربانی با طبیعت در چالش‌های بزرگ نهفته است درحالی‌که هر یک از جامعه انسانی در قبال رفتارهای زیستی مسئول است و برای مثال تعهد در تفکیک پسماند از مبدأ و تلاش برای کاهش تولید زباله، صرفه‌جویی در مصرف انرژی‌ها و اصلاح رفتار استفاده از خودروهای تک‌سرنشین از جمله مسایلی است که اگر هر شهروند به آن حساس باشد می‌تواند به طور مستقیم در بهبود رد پای اکولوژیک نقش آفرینی کند. آغوش مهربان طبیعت همیشه به روی همه باز است اما در مقابل نامهربانی‌های زیست محیطی مانند آئینه عمل می‌کند و پیامدها را به انسان بازمی‌گرداند. رها کردن پسماند در طبیعت، نوشتن یادگاری بر پیکره درختان، کندن گیاهان، شکار حیوانات، شستن خودرو در رودخانه‌ها، آلودگی‌های هوا، آب و خاک، شکستن شاخه درختان و حتی سوزاندن درختان خشک، جفا و بداخلاقی به محیط زیست است.

محیط زیست یک امانت الهی است که باید برای خود و نسل‌های آینده حفظ شود و همه در این راستا مسئول هستند.

علیرضا صفاری. سازمان مدیریت پسماند شهرداری قزوین